

Vakıflar Dergisi

Yıl: Aralık 2015 • Sayı: 44

Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları

İÇİNDEKİLER

Takdim	3
Önsöz.....	5
Kudüs'te Bir Vakıf Mahalle: Sekiz Yüz Yıllık Meğâribe Mahallesi ve Serencamı A Waqf Quarter in Jerusalem: The Magarebeh Quarter of Eight Hundred Years And Its Adventure Hasan Hüseyin Güneş	9
Selçuklu-Danışmendli İlişkileri Çerçevesinde Kadınhanı'na Adını Veren Raziye Devlet Hatun Raziye Devlet Hatun and Kadınhanı Town in The Context of The Relationship Between Seljuks and Danishmends Mehmet Ali Hacıgökmen	37
Turgutoğulları'ndan Sultan Hatun'un Vakfı The Waqf of Sultan Hatun of Turgutoğulları Hamit Şafakçı	49
Şiran Vakıfları Waqfs of Şiran Naim Ürkmez	73
Türkiye Selçuklularından Osmanlı'ya Küçük Bir Miras: XIX. Yüzyılda Küçük Karatay (Kemâliye) Medresesi Küçük Karatay (Kemaliye) Madrasah of XIXth Century; A Small Inheritance From Seljuks of Turkey to Ottomans Zehra Odabaşı	95
Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Vakıf Taşınmazlarının Mekânsal Dönüşüm Süreçleri: Ankara Örneği Spatial Transformation Processes of Immovable Pious Foundation Properties From the Early Republic to Today: Ankara Case Zafer Aksoy-Çiğdem Varol	105
Mehmet Âkif Kültür Evi Mehmet Âkif Ersoy Cultural House Mehmet Kurtoğlu	131
Kitâbiyât	149
Defter-i Evkâf-ı Livâ-i Kuds-i Şerif	145
Hüseyin Çınar	
Tanzimat Sonrası Arazi ve Tapu.....	150
Murat Şener	
Tuhfe-i Hattâtîn.....	153
Yusuf Turan Günaydın	
Vakıflar Dergisi Yayın İlkeleri The Foundations Journal Publication Principles	157

Mehmet Âkif Ersoy Kùltür Evi

Mehmet Kurtoğlu*

Öz

Çalışmamızda Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında restorasyonu yapılan Taceddin Dergahı'nın, kaynaklarda geçen ismiyle 'kasr-ı ebniye', yaygın bilinen adıyla 'Dergah Evi'nin tarihsel geçmişi ve 2009 yılında Mehmet Âkif Ersoy Kùltür Evi'ne dönüştürülmesi anlatılmaktadır. İstiklal Şairi Mehmet Âkif Ersoy ve İstiklal Marşı'nın yazılış öyküsünün de anlatıldığı makale kùltür evinin tanıtılmasını amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ankara, Taceddin Camii, külliye, Mehmed Âkif Ersoy, İstiklal Marşı, Kùltür Evi, Hamamönü/Hacettepe

Mehmet Âkif Ersoy Cultural House

Abstract

Taceddin Dervish Convent was restored by Directorate General of Foundations in 2008. It is called "Kasr-ı ebniye" in the historical records and widely known as "Dervish Convent House". In this article Dervish Convent House's historical background and its transformation to Mehmet Âkif Ersoy Cultural Center in 2009 has been put into words. Besides mentioning Turkish national poet Mehmet Âkif Ersoy and the wording story of Turkish National Anthems, the article targets publicity of the Cultural Centre.

Keywords: Ankara, Taceddin Mosque, Complex, Mehmed Âkif Ersoy, National Anthem, Cultural Center

* Yayın ve Kütüphaneler Müdürü, Vakıflar Genel Müdürlüğü; kurtoglu.mehmet63@gmail.com

Mehmet Âkif'in Ankara'ya gelişi

Mehmet Âkif on iki yaşındaki oğlu Emin ile birlikte, İstanbul'dan Geyve yakınlarında bir köye atla gelerek Kuşçubaşı Eşref ile buluşur ve sonrasında Eskişehir üzerinden trenle Ankara'ya hareket ederek 24 Nisan 1920 'de Ankara'ya ulaşırlar. Âkif'e bu seyahatinde eşlik eden Trabzon Mebusu Ali Şükrü Bey'dir. Zira Mehmet Âkif'in Ankara'ya gelişini de Ali Şükrü Bey ayarlamıştır. Eşref Edib, Mehmet Âkif'in Ankara'ya gelişini şöyle anlatır:

“Bir gün Âkif ile Sebilürreşad'ın idarehanesinde konuşuyorlarken, Ali Şükrü geldi. 'Haydi, hazırlanın gidiyoruz' dedi. 'Nereye' dedik. 'Ankara'ya, Oradan sizi çağırıyorlar. Paşa (Mustafa Kemal) sizi istiyor, Sebilürreşad'ın Ankara'da neşrini istiyor. Sebilürreşad'ın Ankara'da intişarı Milli Harekât'ın manevi cephesini kuvvetlendirecektir.' Âkif'le bakiştık, Ali Şükrü kat'i bir lisanla 'hiç düşünmeyiniz, gideceğiz, herhalde gideceğiz.' Âkif sordu, 'nasıl gideceğiz' Ali Şükrü cevap verdi: 'Basbayağı gideceğiz. Biz ikimiz Üsküdar'da yola çıkacağız. İngiliz hatlarını yarararak geçeceğiz. Hiç kimsenin haberi olmasın Sen de(Eşref Edib) idarehanenin işlerini derle topla, sebilürreşad klişesini al, arkamdan gel. Meşihattakilerle de temas et. Harekât-ı Milliye aleyhine bir halt etmesinler” (Eşref Edip: 108-109).

Mehmet Âkif'in kendisi ise o günleri şöyle anlatır:

“İstanbul'dan, mücadele aleyhine fetva çıktığı gün ayrılmıştım Üsküdar'dan araba ile şimdi ismini hatırlamadığım bir köye gittik, oradan Cuma'yı tuttuk. O zaman Adapazarı'nda karışıklıklar vardı, kenarından geçtik, kâh öküz arabasıyla kâh beygirlerle Lefke'ye geldik ve trenle Ankara'ya ulaştık. Ankara... Ya Rabbi, ne heyecanlı ne heyecanlı günler geçirmiştik. Hele Bursa'nın düştüğü gün... Ya Sakarya günleri... Fakat bir gün bile ümidimizi kaybetmedik, asla yeise düşmedik. Zaten başka türlü çalışabilir miydi? Ne topumuz vardı ne tüfeğimiz. Fakat imanımız büyüktü” (Yıldırım 2007: 154).

Mehmet Âkif Ankara'ya Türkiye Millet Meclisi'nin açıldığı 23 Nisan 1920 tarihinden bir gün sonra

24 Nisan'da ulaşmış, gelişi sevinçle karşılanmıştır.

Âkif, oğlu Emin ve Ali Şükrü Bey trenden indikten sonra yaylı bir araba ile İstasyondan Meclis'in önüne geldiklerinde Mustafa Kemal Paşa ile karşılaşılır. Paşa önce Ali Şükrü Bey'in elini sıkarak, Mehmet Âkif ile konuşur: “sizi bekliyordum efendim, tam zamanında geldiniz, şimdi görüşmek kabil olmayacak, ben size gelirim” der (Doğan 2008: 44-47). Daha sonra Mustafa Kemal Paşa, Sebilürreşad'ın başmuharriri Mehmet Âkif ve sahibi ve muharriri Eşref Edib'le görüşmek ister. Söz konusu görüşme Ankara İstasyonu'nda gerçekleşir. Mustafa Kemal, Âkif ve Eşref Edib'i güler yüzle ayakta karşılar ve bir gerçeğin altını belirgin şekilde çizer: “Kastamonu'da vatanseverliğe yakışır yoldaki çalışmalarınızdan çok memnun oldum. Sevr Antlaşmasının memleket için ne kadar feci bir idam hükmü olduğunu Sebilürreşad kadar hiçbir gazete memlekete neşretmedi. Manevi cephemizin kuvvetlenmesine Sebilürreşad'ın büyük hizmeti oldu. Her ikinize de bilhassa teşekkür ederim.” Mustafa Kemal'in bu ifadeleri karşısında Mehmet Âkif ve Eşref Edib'in cevapları çok kısa ve alabildiğine de mütevazıdır: “Estağfurullah. Ancak vazifemizi yaptık” derler. Bir saate yakın bir görüşmede Mustafa Kemal, “görüştüğümüze memnun oldum. İnşallah beraber çalışırız” der, bunun üzerine onlar da “Tabi, beraber çalışmak için geldik. Ne vakit bizim sahamızda bizim yolumuzda, bizim yapabileceğimiz bir hizmet olursa emrinizdeyiz” (Eşref Edib: 124) diye cevap verirler.

Tâceddin Camii ve Türbesi

Mehmet Âkif'in Ankara'ya ayak bastığı yıllarda mesken sorunu vardır. İstanbul'dan Ankara'ya Milli Mücadele'ye katılmak için gelen asker, aydın, şair, yazar, gazeteciler yer bulmakta sıkıntı çekmektedirler. Bu sıkıntıyı bilen Tâceddin Dergâhı Şeyhi, Eşref Edib'in deyişiyle 'bir hürmet-i mahsusa olmak üzere' Âkif'e dergâhı tahsis eder. Dergâhı Âkif'e ikameti için veren Tâceddin-i Veli aynı zamanda Camiyi inşa ederek Tâceddin Dergâhı'nı kuran kişidir. Dergâh şeyhinin açık adı es Seyyid Şeyh Mustafa Tâceddin bin Tâceddin'dir.

Fotoğraf 1. Taceddin Camii.

Fotoğraf: Orhan Kaymak

Bazen ismi kaynaklarda açık yazılmakta, bazen de Ankaravî Şeyhi Tâceddin Mustafa, Tâceddin-zade Mustafa, Tâceddinzâd-ı Veli, Tâceddin-i Veli olarak zikredilmektedir. Bir başka ifade ile babası Tâceddin olan, Ankara'da kendi adıyla anılan camiinin batısında yer alan türbesinde meftun bulunan, Tâceddin Camii ve dergâhını yaptırın, geriye bıraktığı eserleriyle iyi bir eğitim aldığı anlaşılan, edebi ve şer'î ilimlerin yanında Celveti tekkelerinde seyr-i sülûkunu tamamlayan, Ankara'da inşa ettirip vakfettiği Tâceddin Dergâhı'nda posta oturan, hazırladığı Arapça evrâd-ı şerifle Celvetiliğin Tâci kolunu kuran, yazdığı risale ile bu tasavvuf kolunun usûl ve erkânını açıklayan, kaleme aldığı ilâhi formundaki Türkçe şiirleriyle manevi coşkusunu edebi metinlere aktaran, coşkulu halleri ve manevi tasarrufları sebebiyle yakın çevresinin ve Ankaralıların sevgi ve bağlılı-

ğını kazanan, resmi kayıtlara 'veli' olarak geçen, halkın gönlüne 'sultan' olarak nakşedilen esas ismi Mustafa, ailesinden dolayı 'Tâceddin' veya 'Tâceddinzâde' olarak bilinen, köken olarak Ankaralı olduğu için 'Ankaravî' mahlasını kullanan şahıs aynı kişidir (Öztürk 2007: 208). Doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak bilinmemektedir (Öztürk 2007: 217). Tacettin cami, türbe ve dergâhı inşa tarihinden sonra farklı zaman dilimlerinde onarım geçirdiği görülmektedir.

"Altındağ ilçesi, Hacettepe semtinde bulunan Tâceddin Veli Camii ve Türbesi, Şeyh Tâceddin oğlu Şeyh Mustafa Tâceddin Efendi tarafından on yedinci yüzyılda yaptırılmıştır. Anadolu erenlerinden Hacı Tuđrul Baba'nın torunu Şeyh Paşa'nın zâviyesi, on altıncı yüzyılda Celâliler tarafından harap edilmiş ve yerine Şeyh Mustafa Tâceddin

Fotoğraf 2. Mehmet Âkif Evi dış cephe

Fotoğraf: Orhan Kaymak

Efendi tarafından bir cami ve zâviye inşa ettirilmişdir. Sultan II. Mahmud döneminde büyük çapta onarım gören Tâceddin Veli Camii, 1901 yılında Sultan II. Abdülhamid Han tarafından yeniden yaptırılmıştır. Cami bitişiğindeki Tâceddin Veli Türbesi'nin giriş kapısı üzerindeki kitabede¹ Hükümdarlar hükümdarı Hazret-i Sultan Hamid, bu dergâhı, Tâceddin'e yakışır şekilde yaptı. Ahit kulubu yapının tarihini tam olarak şöyle söyledi: Bin üç yüz ondokuzda (1901-2) bu cami tamamlandı. Hulûsi." (Kırpık vd. 2015: 289).

Cami harîminin türbeye açılan penceresindeki 1242/1826 tarihi de yine bir onarımı göstermektedir. Sultan II. Abdülhamid'in 1901 yılında yaptırdığı fotoğrafta Tâceddin Camii'nin onarım öncesinde ahşap minareli, son cemâat yeri açık, ahşap karkas bir yapı olduğu, batıya bitişik eğik çatının türbeyi örttüğü ve çeşmenin caminin karşısında yer aldığı görülmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce 1988 yılında yapılan onarımda ise, cami

ve türbenin eklentileri kaldırılmış, dergâh evi ile birlikte kapsamlı onarım gerçekleştirilmiştir. 2008 yılında tamamlanan onarımda Türbe'nin batısına 30 yıl kadar önce cami kısmını genişletmek amacıyla eklenen, iki katlı batonarme eklenti bölümü kaldırılmış, cami ve türbe aslına uygun şekilde onarılmıştır (Kırpık vd. 2015: 292).

Tâceddin Türbesi, caminin batı duvarına bitişik olup ana giriş kapısı, avluya bakan kuzey cephe dedir. Giriş kapısı üzerinde ise II. Abdülhamid Han tarafından 1901 yılında yapılan onarım kitâbesi ve tuğrası bulunmaktadır. Türbe kapısı üzerinde Hattât Kâmil tarafından 1343/1924 yılında sülüs hattıyla yazılmış "Yâ Hazret-i Pîr Tâceddîn Velî" ibaresi bulunan bir levha yer almaktadır (Kırpık vd. 2015: 295).

Tâceddin Dergâhı ve İstiklal Marşı'nın Yazılışı

Tâceddin Şeyhi tarafından Âkif'e tahsis edilen Kasr-ı Ebniye' yani 'Dergâh Evi'ni Eşref Edib şöyle tasvir eder: "Dergâh deyince dervişler, ayinler, hatıra gelmesin... Eşraftan birinin adeta selamlık dairesi. Ufak bir köşk gibi muntazam yapılmış. İçi dışı boyalı. Döşenip dayanmış, güzel ve geniş

1 Kitabenin Transkripsiyonu:
"Tâc-dâr-i tâc-dârân hazret-i Sultân Hamid
Yapdı bu dargâh-ı Tâceddîn'i tahsine sezâ
Söyledi Âhid kulu lafzan tâmâm târihini
Bin üçyüz ondokuzda oldı bu camî binâ
Hulûsi 1919 (1901-2)"

bir bahçesi var. Türlü türlü meyveler. Önünde bir şadırvan, şarıl şarıl sular akıyor” (Eşref Edib: 124). Mehmet Âkif, Tâceddin Dergâhı’na yerleştikten sonra yapı ilgi merkezi olmuş, kendisini ziyarete gelen dostlarıyla edebi meclis, sohbet meclisi oluşturmuştur. Mehmet Âkif, Ankara’da zaman içinde çeşitli yerlerde ikamet etmiş, ancak geride iz bırakanı, en önemlisi Tâceddin Dergâhı olmuştur (Yıldırım 2007: 200). Mehmet Âkif, Tâceddin Şeyhi’nin önemli misafirlerini kabul edip ağırladığı ve ikramlarda bulunduğu, ‘kasr-ı ebniye’ de ikamet etmiş, İstiklal Marşı’nı da 17 Şubat 1921’de ‘Dergâh Evi’nde yazmıştır. İstiklal Marşı’nın yazılışını Âkif’in yakın arkadaşı Eşref Edib şöyle anlatır:

“Ankara’daki bütün şiiirlerini, İstiklal Marşı’nı hep bu dergâhta yazmıştır. Yüzlerce asır Türk milletiyle beraber yaşayacak olan bu marşı ne vakit okusam, Tâceddin Dergâhı’nda Üstad (Âkif Ersoy)’ın bu şiiiri yazarken düşündüğü zamanları hatırlarım. Odanın bir tarafına çekilmiş, elinde ufak bir kâğıt... Tefekküre dalmış... Arasına bir kelime yazıyor... Bazen yazdığını çiziyor... Sonra tekrar yazıyor... Bazen saatlerce düşünüyor. Üstad şiiirini yazmak için çok zaman sarfederdi. O sehl-i

mümteni dediğimiz şiiirler öyle kolay olmuyordu. Bazen bir beyit üzerinde günlerce uğraştığı olurdu. Şiiir tamam olup da tebyiz edildiği zaman çaylar demlenir, hep arkadaşlar toplanır, bilhassa pek sevdiği Basri’ye (Hasan Basri Çantay) haber gönderilir, o elinde uzun çubuğu, sallana sallana gelir, Üstad’ın yanına oturur, Üstad, tamam olan şiiirini kendisine mahsus âhenkle okurdu, çaylar da tevâli ederdi. İstiklal Marşı kabul edildikten sonra dergâhta çok samimi bir merasim yapıldı. Üstad’ın sevdiği bütün arkadaşlar, birçok mebuslar Üstad’ı tebrike geldi. Güzel sohbetler oldu.”(Eşref Edib: 124-125).

Mithat Cemal Kuntay ise; “İstanbul’da bazı gazeteler manda isterken Âkif’in göğsü Ankara’da yazacağı İstiklal Marşı ile dolu idi. Yalnız marşın sesini Ankara’da buldu” (Yıldırım 2007: 210) diye yazar.

Gerçekte İstiklal Marşı Mehmet Âkif ile Türk Milletinin Milli Mücadele hikâyesidir ve İstiklal Marşı Milli Mücadelemiz üzerine yazılmış en büyük ve en anlamlı şiiirdir. İstiklal Marşı’nın yazılışına karar verildiğinde ilk akla gelen isim Mehmet Âkif’tir. Vaat edilen mükâfat sebebiyle

Fotoğraf 3. Mehmet Âkif Evi iç mekan.

Fotoğraf: Orhan Kaymak

le önce yarışmaya katılmayan, ancak şairliği ve bu konudaki kabiliyeti herkes tarafından bilinen Mehmet Âkif'ten Maarif Vekili Hamdullah Suphi ve Balıkesir Mebusu Hasan Basri (Çantay) böyle bir şiiri ancak kendisinin yazabileceğini beyanla bir şiir talep ederler. Hasan Basri (Çantay) ve Hamdullah Suphi'nın ısrarları sonucu yazılan şiir, Meclis tarafından beğenilerek okunmuş ve Millî Marş olarak kabul edilmiştir. Bunun üzerine 12 Mart 1921 günü kabul edilen ve milletin ruhuna ve ordumuzun kahramanlığına ithaf edilen marş, Maarif Vekili Hamdullah Suphi tarafından yeniden okunmuş, milletvekilleri tarafından ayakta dinlenilerek büyük bir coşkuyla alkışlanmıştır.

İstiklal Marşı gibi Türk milletinin yaşadığı acı günleri vurgulu sözcüklerle en iyi dile getiren bu şiiri, Mehmet Âkif'in iki gün gibi kısa bir sürede yazması hayret edilecek bir durumdur. Taceddin Dergâh'ında İstiklal Marşı'na yoğunlaştığı bir sırada, gece uykusundan kalkıp ışığı yakacak fırsatı bulamadan İstiklal Marşı'nın bazı kıtalarını odanın duvarına çiziktirmesini hayret makamında değerlendirmek gerekir. Bu aynı zamanda Milli Mücadeleyi ruhunda yaşayan şairin, zamanı ve yeri geldiğinde, önceden ruhunda ve kafasında bitirdiği şiiri kaleme dökmesinden başka bir şey değildir... Milli Mücadelemizin bayraklaştığı en büyük edebi metin hiç kuşkusuz İstiklal Marşı'dır. İstiklal Marşı'nın yazılması, kabul edilmesi ve Mecliste okunurken Mehmet Âkif Ersoy'un ortaya koymuş olduğu müstesna tavır Türk milletinin hafızasından silinmeyecek izler bırakmıştır. Mehmet Âkif'in İstiklal Marşı'nı kaleme aldığı Ankara günlerinde oldukça büyük maddî sıkıntılar içindedir. Öyle ki, İstiklal Marşı'nın okunacağı gün, Meclis'e giderken yakın arkadaşı Hasan Basri Çantay'ın paltosunu ödünç almıştır. Palto alacak parası yoktur. Böylesine bir maddî sıkıntı içinde olmasına rağmen yine de kendisine vaat edilen ödülü kabul etmemiş, Dârü'n-Nisâiye'ye² bağışlamıştır. Sonraki yıllarda, İstiklâl Marşı gibi bir şiirin yeniden yazılıp yazılmayacağı tartışmalarına ise; "Allah bu millete bir daha böyle bir

marş yazdırmasın!" sözleriyle karşılık vermiştir. Akif bu anlamda üstün ahlakı ve erdemli kişiliği ve inanmışlığıyla mümtaz bir şahsiyettir.

Mehmet Âkif kadar kendisini milletiyle özdeşleştiren, milletin derdiyle dertlendiren başka bir şaire rastlanmaz. Mehmet Âkif, İstiklal Marşı'nın her satırında milletine seslenirken gerçekte kendine seslenmektedir. Örneğin; "Arkadaş! Yurdu ma alçakları uğratma, sakın/Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın" diye yalnızca milletine seslenmez, aynı zamanda kendine de seslenmiş olur. Ayrıca İstiklal Marşı'nın bir başka kıtasında; "Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım/Hangi çılgın bana zincir vuracakmış şaşarım!" diye kendi kendine seslenir sanılır. Oysa bu sesleniş de hem kendine hem de millettendir. Çünkü o kendini hiçbir zaman milletinden ayırmamış bir insandır.

Mehmet Âkif Ersoy Kültür Evi/Müze Evi

Tâceddin Camii, türbe ve dergâh evinden oluşan Taceddin Külliyesi:

"... gerek mimari özellikleri ve gerek kullanılan malzemeler ve hepsinden daha önemlisi türbe kapısının üzerindeki II: Abdülhamid'in tuğrası altında yer alan dört satırlık kitabeden mevcut yapıların XIX. Yüzyılın son senelerinde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Vakıflar Genel müdürlüğü Abide Dairesi'ndeki tescil dosyasında bulunan sanat tarihçisi Ekrem Şentürk'ün 28.Ocak 1963 tarihli raporunda 'caminin ilk şeklinin toprak ve ahşaptan ibaret olduğu' yazılıdır. Ekrem Şentürk'ün, kaynak göstermeden yaptığı bu tespitten sonra, II. Abdülhamid döneminde yapılan bugünkü camii mevcut durumu anlatılmaktadır." (Öztürk 2007: 211).

Mehmet Âkif'in kaldığı, İstiklal Marşı ve Bülbül şiirlerini yazdığı bu yapı maalesef uzun yıllar atıl kalmıştır. Mehmet Âkif'in hatrasına sokağa 'Şair Mehmet Âkif Ersoy' adı verilmesine karşın, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün onarımını yapıp Kültür Evi olarak hizmete açmasına kadar çok az kişi tarafından Mehmet Âkif Ersoy'un kaldığı ve İstiklal Marşı'nı yazdığı mekân olarak bilinmiştir. Örneğin Hicran Göze, Emin Erişgil'e dayanarak anlat-

2 **Dârü'n-Nisâiye:** Arapça kadınlara mahsus yer. Âkif, fakir çocuk ve kadınlara örgü öğretmek, bir geçim sağlamak emeliyle teşekkül etmek üzere bulunan Dârü'n-Nisâiye'ye aldığı ödülü bağışlamıştır.

Fotoğraf 4. Mehmet Âkif Evi ön cephe.

Fotoğraf: Orhan Kaymak

tığı bir olay Akif Evi'nin durumunu gözler önüne sermektedir. Göze kitabında; "Erişgil'in 1949 senesinde Ankara'ya geldiğini, gençlik yıllarının bir köşesinde temiz bir hatıra olarak sakladığı Âkif'i özlemiş olacaktır ki, içinde ilk konakladığı yer olan Tâceddin Dergâhı'nı ziyaret etmek isteği uyanmış, Ulus meydanından bir taksiye binerek şoföre "beni şair Mehmet Âkif Ersoy sokağına götür" dese de sokağın adını şoför dahi hiç kimsenin bilmediğini yazar (Göze 2009: 78). İlginç olan Erişgil'in anlattığı bu olayın geçtiği 1949 yılında Şehir Meclisinin kararıyla Mehmet Âkif'in kaldığı bu evin, müze haline getirilmiş olmasıdır. Fakat bu "müze ev" pek uzun sürmez.

Tarihi olarak baktığımızda; "İstiklâl Şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'un Millî Mücadele yıllarında Ankara'da kaldığı ve İstiklâl Marşı'nı yazdığı Tâceddîn Dergâh Evi, Tâceddîn dergâhı şeyhi Şeyh Osman Vâfi Efendi'nin şeyhliği döneminde ve onun delaletiyle yaptırılmıştır. Kasr-ı Ebniye' adıyla bilinen 'Dergâh Evi', 5 Ağustos 1845 tarihinde Tâceddin Dergâhı şeyhi, Şeyh Osman Vâfi Efendi'nin de azası olduğu Ankara İmâr Meclisi, Tâceddîn Külliyesi, Hacı Bayrâm-ı Velî Camii ve Ankara Mev-

levihânesi'nin onarımları için karar almıştır. Meclis kararında 'bu eserlerin böyle harap ve perişan bir vaziyette bırakılarak kerâmet sahibi bu aziz kişilerin ruhaniyetlerinin incitilmemesi ve ahâlînin bu konudaki hassasiyetlerine uyulması istenmekte; yapılması gereken onarım ve inşaatların tamamlanması halinde, burada bulunan fukara ve dervişanın devletin bekası için dua edecekleri' ifadesi kullanılmış, ayrıca İmar Meclisi'nin aldığı onarım kararına, Tâceddin Dergâhına ilave olarak yeni bir 'Kasr-ı Ebniye' yapılması da dâhil edilmiştir. Kasr-ı Ebniye Tâceddin Dergâhı şeyhinin önemli misafirlerini kabul edip ağırladığı selamlık binasıdır. 1853 yılında Tâceddin Dergâhı'nın tefiş raporunda keşif raporları doğrultusunda dergâhın bakım ve onarımlarının yapıldığı, selamlık binasının inşaatının tamamlandığı, mutfahının kaynadığı, gelirin tahsil edildiği, harcamaların yapıldığı ve muhasebe kayıtlarının tutulduğu, bir bütün halinde Tâceddin Külliyesi'nin hizmete açık olduğu belirtilmektedir. Tekke ve zaviyelerin kapatılmasına ilişkin 677 Sayılı Kanun ve o dönemin teamülüne göre, daha önceden yürürlüğe konulan 'Tekke, Zaviye ve Türbelerin Seddi Hakkındaki 2 Eylül 1341/2 Eylül 1925 Tarihli Hey'et-i

Fotoğraf 5. Mehmet Âkif Evi iç mekan.

Fotoğraf: Orhan Kaymak

Vekile Kararının Suveri Tatbikiyesini Mübeyyin Talimat' hükümleri; 'Tekke ve zaviyelerden cami ve mescid olarak kullanılanların aynı amaçlarla kullanılmasına devam edilmesini, mektep ittihazına elverişli olanlar varsa bunların da mezkûr heyetlerce tefrik edilerek idare-i hususiyelere (Özel idareler) devredilmesini' (Madde.2-3) öngörmektedir. Bu mevzuat hükümleri uyarınca Tâceddin Dergâhı da o tarihlerde 'avlulu ahşap mektep' olarak Ankara Vilayeti İdare-i Hususiyesi (Özel idare Müdürlüğü) adına devredilmiş, daha sonra çeşitli sebeplerle Hazine, belediyeler ve hususi idarelerin mülkiyetine geçen tarihi vakıf taşınmazların yeniden vakıflara iadesini öngören 7044 sayılı Kanun ve bu Kanun'un uygulama şeklini gösteren tüzük hükümleri uyarınca, Tâceddin Dergâhının tapusu, 1986 yılında tekrar Vakıflar Genel Müdürlüğü adına tescil edilmiştir (Kırpık vd. 2015: 295-296; Öztürk 2007: 212-213).

Yapı topluluğu 1974 yılında Hacettepe Üniversitesine tahsis edilmişse de daha sonra yapılan bu tahsis 2007 yılında iptal edilmiştir. İstiklal

Marşı'nın yazıldığı bir mekan olarak yeniden düzenlenen Tâceddin Dergâhı Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğüne 2008'de restorasyon ve çevre düzenlemesi yapılarak 2009 yılında Mehmet Âkif Ersoy Kültür Evi (Müze ev) olarak hizmete açılmıştır.

Tâceddin Dergâh Evi iki katlı, ahşap karkas çatılı küçük bir yapıdır. Basık bir giriş katı ile üst kattan oluşur. Giriş katı servis, üst kat yaşam mekânlarına ayrılmıştır. İçi ve dışı beyaz sıvayla kaplı yapının çatısı alaturka kiremitle kaplıdır. Doğudan girilen bir ana kapı ile kuzeyde bir servis kapısına sahip yapının altında bir hol ile üç dikdörtgen mekân yer alır. Üst katta iki dolap ve batıdaki de bir ocak vardır. Dergâh evinin kuzeyi kapalıdır ancak doğu ve güney cephelerinde ahşap kafesli bir kaç pencere yer almaktadır. Ahşap tavanları çıtalarla süslenmiş ve salon tavanı merkezinde altgen bir rozet bulunmaktadır. Bu rozette kalem işi süslemeler görülür. Kireç sıvalı duvarları ile yapı, sivil mimarimizin seçkin örneklerindedir (Kırpık vd. 2015: 295-296). Dergâh Evi günümüzde 'Meh-

met Âkif Ersoy Müzesi' olarak düzenlenmiş ve ziyarete açıktır. Müzenin üst katındaki Odalar dönemin ruhuna uygun olarak düzenlenmiş, Mehmet Âkif ve dostlarının balmumu heykelleriyle tanzim edilmiştir. Geleneksel Ankara ev hayatını tasvir eden odanın duvarları ise Mehmet Âkif'in Osmanlıca el yazısı mektupları, İstiklal Marşı ve şiirleriyle süslenmiştir. Müzenin Avlusunda ise aynı şekilde Mehmet Âkif'in fotoğrafları, resimleri ve el yazısı mektup ve şiirleri sergilenmektedir. Bir diğer odada ise dergâh yaşamından kesit

sunan balmumu derviş heykelleri yer almaktadır. Mütevazı bir yaşamı tasvir eden odanın duvarları hat levhalarıyla süslenmiş, küçük bir kitaplık yerleştirilmiştir. Dervişlerin biri düşünceli şekilde tasvir edilmiş, diğeri ise önünde ise bir ekmek ve tepsi bulunur şekilde oturtulmuştur. Müzenin alt kısmı ise kiler olarak düzenlenmiştir.

Kadim Ankara'nın en güzel dini ve mistik mekânlarından Tâceddin Dergâhı, Milli Şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un İstiklal Marşı'nı yazdığı dergâh

eviyle birlikte daha bir anlam kazanmıştır. Özellikle Mehmet Âkif'in kaldığı evin, Kültür Evi olarak tan-
zım edilmesi, burayı, Milli Mücadele dönemi ruhunun yaşadığı bir mekâna dönüşmüş ve Ankara'nın
en çok ziyaret edilen mekânlarından biri yapmıştır.

Kaynaklar

Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi, Mehmet Âkif Ersoy Müze Evi Rölöve Restorasyon Pro-
jesi Raporu.

Doğan, D. Mehmet (2008). *İslam Şairi ve İstiklal Şairi Mehmet Âkif*, Ankara.

Doğan, D. Mehmet (Haz.) (2009) *Mehmet Âkif Edebi ve Fikri Akımlar*, TYB Yay. Ankara.

Erdoğan, Abdülkerim (2011). *Ankara'da Milli Mücadele Yılları ve İstiklâl Marşı*, Büyük Şehir Bel.
Yay. Ankara.

Erdoğan, Abdülkerim (2011). *Şeyh Tâceddin Veli*, Ankara Büyük Şehir Belediyesi Yay. Ankara.

Erişgil, Emin (1986). *İslamcı Bir Şairin Romanı*, Türkiye İş Bankası Yay. Ankara.

Ersoy, Emin Âkif (2010). *Babam Mehmet Âkif*, Kurtuba Yay. İstanbul.

Eşref Edib (Tarihsiz). *Mehmet Âkif*, Beyan Yay. İstanbul.

Göze, Hicran (2009). *Mehmet Âkif Hüzünlü Bir Yolculuk*, Kubbealtı Yay. İstanbul.

Kırpık, Güray-Erdoğan, Abdülkerim-Akyol, Hasan-Kılıcı, Ali-Çam, Mevlüt (2015). *Şehr-i Kadim
Ankara*, C. 3, Ankara Büyük Şehir Belediyesi Yay. Ankara.

Kuntay, Mithat Cemal (2007). *Mehmet Âkif*, LM Yay. İstanbul.

Öztürk, Nazif (2007). "Geçmişten Günümüze İstiklâl Marşı'nın Yazıldığı Mekân", *Mehmed Akif
Türkiye'de Modernleşme ve Gençlik*, TYB Yay. Ank., s. 204-227.

Öztürk, Nazif (2008). Taceddin Sultan'dan Mehmed Akif'e", *Mehmet Âkif Dönemi ve Çevresi*,
TYB Yay. Ankara, s. 212-253.

Süleyman Nazif (2015). *Mehmet Âkif*, Cümle Yay. Ankara.

Uzun, Mustafa İsmet (2011). *Mehmed Akif Ersoy*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara.

Yıldırım, Ercan (Haz.) (2011). Mehmet Âkif Milli Mücadele ve İstiklâl Marşı, TYB Yay. Ankara.

Yıldırım, Ergün (2014). *Âkif'in Leylâsı*, Etkileşim Yay. İstanbul.

Yıldırım, Tahsin (2007). *Milli Mücadelede Mehmet Âkif*, Selis yay. İstanbul.

Ekler

Ek 1. İstiklal Marşı'nın Osmanlıcası

آرقا داسه ! بور ديمد جا قارى اوغرا تا، صافيه
سيرايت كوكده تي، دورسون بو جيسرجه آقييه ؛
دوغا جقدر سكا وعدايدكي كونر حقاك ؛
كييم بليير بلكه بارين ، بلكه ياريندن ده باقين
با صديقك يري « طوبرى ! » ديهك كچه طاني ؛
دوشون آتسه كي بيهرجه لفسنر يانانف ؛
سن شهيد اوغليك ، انجيمه يازيقدر آناكي ؛
ويرمه ، دنيالري لك ده ، بو جهنت وطني .

كيم بو جهنت وطنك اوغريه اولماز كه فدا ،
سهدا فيتقيا جو طوبرى صيقه ك ، شهيد !
جاني ، جاناني ، بوتون واريمي لسيمه ده خدا
ايتمسيه تك وطنك نجي دنيا ده جبار .

روحك سندن ، آري ، شور آنجاق اعلى ؛
ده كسون معبدك كوكنه نا محرم الحى .
بو ازانلر - كه شهادتلى دينك عمل -
ابدى ، بور ديمك او سنده نيم ايظه رلى .

اوزمان وجدايديك سجده اير - ورسه - طاشم .
هر جبري مدن ، آري ، بو شانوب قانلى باشم ،
فينتقير بروح مجردي يردن نفسم ؛
اوزمان بولك لوك عرشه دكر بلكه باشم !

دالغالان سن ده منفقر بي اي شانلى همدل !
اولسون آرتوق دوكولن قانلر بلكه هيسى همدل !
اسكايون ، عرقه يون اصمى دل ؛
شجيدر حر ياشامسه بار اعملك حر بيت ؛
شجيدر ، حقه طابان ملتكم استقلال !
محمد عارف

محمد عارف

استقلال مارشى

قورقما ، سوغمز بو تنفقلمه بوزون آل سانجان ؛
سوغمدن بور ديمك او سنده توتن انك صو او جان .
او بنم ملتكم بليديز بير ، بارلا يا جو ؛
اونجدر ، او بنم ملتكمدر آنجاق .

جانم قربان اولاييم جهنمه ، اي نازلى همدل !
قهرمان عرقه بر كول ، نه بو سته ، بو جهل
سكا اولماز دوكولن قانلر نيز صو كرا همدل ؛
صقيدر ، حقه طابان ملتكم ، استقلال !

بن ازلدن بر بير حر ياشادم ، حر باشارم .
هانكى جيلغيه بگا نخير او جقمسه ، ماشام !
كوكره مش سيل بسى نيم ، نديمي بيلك ز آشارم ؛
بير تارم داغلى ، انيلك صيغلم ، طاشارم .

غزبك آفاقنى صارمشه جليك زهلى ديوار
نيم ايمان دولو كوكسكم بسى سر خدم وار .
اولوسون ، قورقما ، ناصل بوليدر بيماني بوغار ،
« صديت ! » ديه بلكه نيشي قالمسه جانا وار ؟

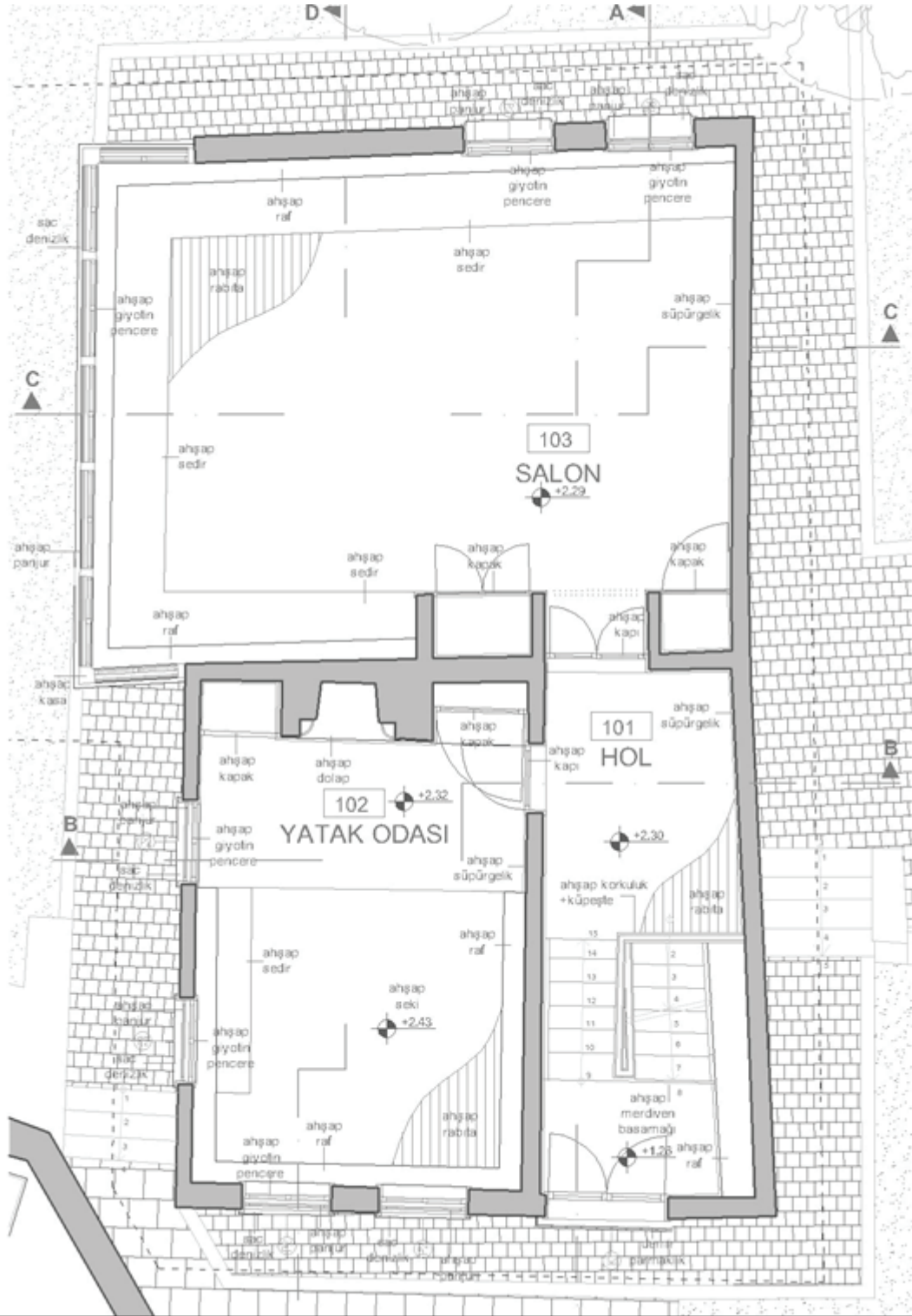
مارشى : درسته فوطوغرافياسى

Ek 2. Mehmet Âkif Evi zemin kat plan.

Ek 3. Mehmet Âkif Evi üst kat planı.

Ek 4. Mehmet Âkif Evi dış cephe planları.

